

Wilhelmina en haar microfoon

De volgende historische terugblik brengt ons terug naar het jaar 1948, een jaar dat velen van ons niet of niet bewust hebben beleefd. Het was de tijd van vlak na de Tweede Wereldoorlog en dus Nederland in wederopbouw, hoewel die nog vele jaren zou duren.

Op radiogebied gingen mijn gedachten naar de enorme hoeveelheden radiotoestellen die door de toenmalige bezetters waren weggeroofd uit de huizen. Voor vele gezinnen was het na de oorlog een lange periode van armoede en er was zeker geen geld om een nieuw radiotoestel aan te schaffen. Die waren sowieso al bijna onbetaalbaar in die tijd. Onderzoek naar eventuele aantallen radiotoestellen in ons land in 1948 leverden geen cijfers op.

De vraag is dan ook wie er op 12 mei 1948 in het begin van de avond naar de toenmalige Hare Majesteit de Koningin Wilhelmina luisterde. Zij richtte zich tot de land- en rijksgenoten in Nederland en de Overzeese Gebiedsdelen. Haar radio-rede begon met de woorden: "Land- en Rijksgenooten, als den dag van gisteren herinner ik mij nog den 12den Mei 1889, toen het veertig jaar geleden was, dat mijn onvergetelijke vader in Amsterdam werd beëdigd en ingehuldigd.

Waar ik U over het wederom instellen van het regentschap van mijn dochter en daarmee verband houdende plannen voor de toekomst wil spreken, meen ik daarvoor geen beteren dag te kunnen uitkiezen dan dezen op één jaar na honderdjarigen herinneringsdag. Overgrootte vermoeienis, die noch mijn werk, noch mijn gezondheid ten goede komt en die onder den druk van de uitoefening van mijn zware taak, geen kans krijgt over te gaan, noopt mij ten tweeden male mijn toevlucht te nemen tot een regentschap.

Maar er is meer! Er is de last van het klimmen der jaren, een achteruitgaan van veerkracht, weerstands- en arbeidsvermogen, van de krachten welke den geest onontbeerlijk zijn voor het nemen van verantwoorde beslissingen in de diepgaande en ingewikkelde vraagstukken, die er in den tegenwoordigen tijd maar al te vele zijn, Voor deze nuchtere werkelijkheid ben ik gesteld en ofschoon ik mij steeds ten volle bewust ben, dat de mensch slechts wikt en God beschikt, meen ik toch in het wèl begrepen belang van U allen en van het Rijk te handelen door het regeeringsbeleid toe te vertrouwen aan Juliana, die naast wijs inzicht ook haar, leeftijd voor heeft en over jonge, frissche krachten beschikt."

Vervolgens vertelde de koningin dat op verzoek van haar dochter de troonwisseling zou worden uitgesteld tot begin september 1948, puur met de gedachten dat op die manier haar 50-jarig regeringsjubileum gevierd kon worden. Nog vele woorden gericht op het volk volgden waarna ze haar dochter voor de toekomst veel succes en liefde van God toewenste. De vraag is natuurlijk niet alleen hoeveel radiotoestellen er inmiddels in 1948 weer binnen de huisgezinnen waren maar ook hoe een dergelijke toespraak destijds tot stand kwam.

Allereerst valt te melden dat de toespraak plaats vond in de zogenaamde 'Grijze salon' van het Paleis Het Loo in Apeldoorn. Er waren drie vertegenwoordigers van de radio aanwezig, die zich

bevonden in de er naast gelegen zogenaamde schrijfkamer. De P.T.T., verantwoordelijk voor de lijnverbindingen, had een verbinding tot stand gebracht over een gewone zendlijn van Apeldoorn naar de studio in Hilversum, waar de rede op gramfoonplaten werd opgenomen en om acht uur in de avond opnieuw werd uitgezonden.

De apparatuur, die in het paleis nodig was, werd daardoor tot een minimum beperkt en kon in een gewone auto worden vervoerd. In de Grijs Salon stond slechts één microfoon opgesteld. Op uitdrukkelijk wens van Hare Majesteit werden er tijdens de rede geen foto's gemaakt. Wie waren er aanwezig namens 'de radio'? Het waren de afgevaardigden, de heer H. J. van den Broek, destijds ook bekend als 'De Rotterdammer' van Radio-Oranje en tevens een oude bekende van Koningin Wilhelmina. In 1948 was hij directeur van de Wereldomroep. Ook aanwezig was ir. P. A. I. Huijts, toenmalig plaatsvervangend commissaris van de technische dienst van de Nederlandse Radio Unie, en de heer L. H. H. Waterbeek, destijds chef van de lijn- en reportagedienst van de Nederlandse Radio Unie,

H.J. Van den Broek

Van den Broek stelde na afloop desgevraagd dat Hare Majesteit de rede op een prachtige ferme toon uitsprak. Ook meldde het trio dat de Koningin zich allerhartelijkst onderhield met de radiomensen. Wel was zij zichtbaar onder de indruk van de gebeurtenissen.

Niemand van de hofhouding wist trouwens vooraf welk een belangrijk besluit de Koningin ging afkondigen.

Om halfzes in de middag werd de orde van het huis onderbroken, zoals gewoonlijk wanneer de Koningin een rede uitsprak, om de op het paleis aanwezige radiotoestellen aan te zetten. De hofdames en leden van het personeel gaven openlijk blijk van hun verrassing over de mededelingen van Hare Majesteit, maar zij toonden zich voldaan over de wijze en de toon, waarop de Koningin de rede had uitgesproken. Vervolgens werd de gebruikte apparatuur weer ingepakt en in de auto gezet die vervolgens richting Hilversum vertrok. Het gewone leven op het Loo werd weer ingezet.

Bronnen: Delpher kranten archief
 Archief Wereldomroep
Foto: Archief Wereldomroep